Zbirka odločb sodne prakse

SODBA SODIŠČA (veliki senat)

z dne 16. julija 2015*

„Predhodno odločanje — Direktiva 2004/38/ES — Člen 13(2), prvi pododstavek, točka (a) — Pravica do prebivanja družinskih članov državljana Unije — Zakonska zveza med državljanom Unije in državljanom tretje države — Ohranitev pravice do prebivanja državljana tretje države po odhodu državljana Unije iz države članice gostiteljice in kasnejši razvezi — Člen 7(1)(b) — Zadostna sredstva — Upoštevanje sredstev zakonca, državljana tretje države — Pravica državljanov tretje države, da v državi članici gostiteljici delajo zaradi prispevanja k zagotovitvi zadostnih sredstev“

V zadevi C-218/14,

katere predmet je predlog za sprejetje predhodne odločbe na podlagi člena 267 PDEU, ki ga je vložilo High Court (Irska) z odločbo z dne 25. februarja 2014, ki je prispela na Sodišče 5. maja 2014, v postopku

Kuldip Singh,

Denzel Njume,

Khaled Aly

proti

Minister for Justice and Equality,

ob udeležbi

Immigrant Council of Ireland,

SODIŠČE (veliki senat),

v sestavi V. Skouris, predsednik, K. Lenaerts, podpredsednik, A. Tizzano, predsednik senata, R. Silva de Lapuerta (poročevalka), predsednica senata, A. Ó Caoimh in J.-C. Bonichot, predsednika senatov, A. Arabadžiev, M. Safjan, sodnika, M. Berger, A. Prechal, sodnici, in E. Jarašiūnas, sodnik,

generalna pravobranilka: J. Kokott,

sodni tajnik: M. Aleksejev, administrator,

na podlagi pisnega postopka in obravnave z dne 23. marca 2015,

* Jezik postopka: angleščina.

ob upoštevanju stališč, ki so jih predložili:

— za K. Singha C. O'Dwyer in R. Haughton, Senior Counsels, P. Brazil, Barrister-at-Law, J. Boyle in M. Griffin, solicitors,

— za D. Njumeja M. Lynn in R. Haughton, Senior Counsels, P. Brazil in C. Stanley, Barristers-at-Law,

— za K. Alyja M. Lynn, Senior Counsel, A. McMahon, Barrister-at-Law, in E. Lyons, solicitor,

— za Immigrant Council of Ireland P. Dillon Malone, Senior Counsel, A. Lowry, Barrister-at-Law, in H. Becker, solicitor,

— za Irsko E. Creedon in G. Samuel, agenta, skupaj z D. Conlanom Smythom, Senior Counsel, in F. O'Sullivan, Barrister-at-Law,

— za dansko vlado C. Thorning in M. Wolff, agenta,

— za grško vlado T. Papadopoulou, agentka,

— za špansko vlado L. Banciella Rodríguez-Miñón, agent,

— za poljsko vlado B. Majczyna, agent,

— za vlado Združenega kraljestva V. Kaye, agentka, skupaj z B. Laskom in G. Facennajem, Barristers-at-Law,

— za Evropsko komisijo M. Wilderspin, J. Tomkin in C. Tufvesson, agenti,

po predstavitvi sklepnih predlogov generalne pravobranilke na obravnavi 7. maja 2015

izreka naslednjo

Sodbo

1 Predlog za sprejetje predhodne odločbe se nanaša na razlago členov 7(1)(b) in 13(2), prvi pododstavek, točka (a), Direktive Evropskega parlamenta in Sveta 2004/38/ES z dne 29. aprila 2004 o pravici državljanov Unije in njihovih družinskih članov do prostega gibanja in prebivanja na ozemlju držav članic, ki spreminja Uredbo (EGS) št. 1612/68 in razveljavlja Direktive 64/221/EGS, 68/360/EGS, 72/194/EGS, 73/148/EGS, 75/34/EGS, 75/35/EGS, 90/364/EGS, 90/365/EGS in 93/96/EEC (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 5, zvezek 5, str. 46).

2 Ta predlog je bil vložen v okviru treh sporov med K. Singhom, D. Numejem in K. Alyjem na eni strani ter Minister for Justice and Equality (v nadaljevanju: Minister) na drugi strani, ker je slednji zavrnil vlogo zadevnih oseb za ohranitev njihove pravice do prebivanja na Irskem po razvezi.

Pravni okvir

Pravo Unije

3 V uvodni izjavi 15 Direktive 2004/38 je navedeno:

„Družinski člani bi morali biti pravno zaščiteni v primeru smrti državljana Unije, razveze, razveljavitve zakonske zveze ali prenehanja registriranega partnerstva. S primernim upoštevanjem družinskega življenja in človekovega dostojanstva ter pod določenimi pogoji, potrebnimi za preprečitev zlorab, bi bilo torej treba sprejeti ukrepe, s katerimi se zagotovi, da v takšnih okoliščinah družinski člani, ki že prebivajo na ozemlju države članice gostiteljice, ohranijo svojo pravico do prebivanja izključno na osebni podlagi.“

4 Člen 2 te direktive z naslovom „Opredelitve pojmov“ določa:

„Za namene te direktive:

1. ‚Državljan Unije‘ pomeni vsako osebo, ki ima državljanstvo države članice;

2. ‚Družinski član‘ pomeni:

   (a) zakonca;

   […]

3. ‚Država članica gostiteljica‘ omeni državo članico, v katero se državljan Unije preseli z namenom uresničevanja svoje pravice do prostega gibanja in prebivanja.“

5 Člen 3 te direktive, naslovljen „Upravičenci“, v odstavku 1 določa:

„Ta direktiva se uporablja za vse državljane Unije, ki se preselijo ali prebivajo v državi članici razen v tisti državi, katere državljani so, in za njihove družinske člane, kot opredeljene v točki 2 člena 2, ki jih spremljajo ali se jim pridružijo.“

6 Člen 7 iste direktive z naslovom „Pravica do prebivanja za več kot tri mesece“ v odstavkih 1 in 2 določa:

„1. Vsi državljani Unije imajo pravico prebivati na ozemlju druge države članice v obdobju, daljšem od treh mesecev, če:

(a) so delavci ali samozaposlene osebe v državi članici gostiteljici ali

(b) imajo dovolj sredstev zase in za svoje družinske člane, da med njihovim prebivanjem ne bodo postali breme sistema socialne pomoči v državi članici gostiteljici in če imajo celovito zavarovalno kritje za primer bolezni v državi članici gostiteljici ali

   — so vpisani v zasebno ali javno ustanovo, ki jo država članica gostiteljica pooblasti ali financira na osnovi svoje zakonodaje ali upravne prakse, prvenstveno z namenom, da študirajo, kar vključuje poklicno usposabljanje, in

— imajo celovito zavarovalno kritje za primer bolezni v državi članici gostiteljici in zagotovijo ustreznemu nacionalnemu organu, z izjavo ali na kakšen drug enakovreden način, ki ga lahko izberejo, da imajo dovolj sredstev zase in za svoje družinske člane, da med njihovim prebivanjem ne bodo postali breme sistema socialne pomoči v državi članici gostiteljici ali

(d) so družinski člani, ki spremljajo ali so se pridružili državljanu Unije, ki izpolnjuje pogoje, navedene v točkah (a), (b) ali (c).

2. Pravica do prebivanja, predvidena v odstavku 1, se razširi na družinske člane, ki niso državljani države članice in ki spremljajo ali so se pridružili državljanu Unije v državi članici gostiteljici, pod pogojem da takšen državljan Unije izpolnjuje pogoje, navedene v odstavku 1(a), (b) ali (c).“

7 Člen 12 Direktive 2004/38, naslovljen „Ohranitev pravice do prebivanja družinskih članov v primeru smrti ali odhoda državljana Unije“, določa:

„1. Brez poseganja v drugi pododstavek smrt ali odhod državljana Unije iz države članice gostiteljice ne vpliva na pravico do prebivanja njegovih/njenih družinskih članov, ki so državljani države članice.

Pred pridobitvijo pravice do stalnega prebivališča morajo zadevne osebe izpolnjevati pogoje, določene v točkah (a), (b), (c) ali (d) člena 7(1).

2. Brez poseganja v drugi pododstavek smrt državljana Unije nima za posledico izgube pravice do prebivanja njegovih/njenih družinskih članov, ki niso državljani države članice in ki so prebivali v državi članici gostiteljici kot družinski člani najmanj eno leto pred smrtjo državljana Unije.

Pred pridobitvijo pravice do stalnega prebivališča ostaja pravica do prebivanja zadevnih oseb zavezana zahtevi, da te osebe lahko dokažejo, da so delavci ali samozaposlene osebe ali da imajo dovolj sredstev zase in za svoje družinske člane, da med njihovim prebivanjem ne bodo postali breme sistema socialne pomoči v državi članici gostiteljici in da imajo celovito zavarovalno kritje za primer bolezni v državi članici gostiteljici ali da so člani družine, že ustvarjene v državi članici gostiteljici, osebe, ki izpolnjuje te zahteve. ‚Zadostna sredstva‘ so opredeljena v členu 8(4).

Takšni družinski člani ohranijo svojo pravico do prebivanja izključno na osebni podlagi.

3. Odhod državljana Unije iz države članice gostiteljice ali njegova/njena smrt nimata za posledico izgube pravice do prebivanja njegovih/njenih otrok ali roditelja, ki ima dejansko skrbništvo nad otroki, ne glede na državljanstvo, če otroci bivajo v državi članici gostiteljici in so vpisani na izobraževalno ustanovo z namenom, da bi se v njej šolali, vse do zaključka šolanja.“

8 Člen 13 Direktive 2004/38 z naslovom „Ohranitev pravice do prebivanja družinskih članov v primeru razveze, razveljavitve zakonske zveze ali prenehanja registriranega partnerstva“ v odstavku 2 določa:

„Brez poseganja v drugi pododstavek razveza, razveljavitev zakonske zveze državljana Unije ali prenehanje njegovega/njenega registriranega partnerstva, navedenega v točki 2(b) člena 2, nima za posledico izgube pravice do prebivanja družinskih članov državljana Unije, ki niso državljani države članice, kadar:

(a) sta zakonska zveza ali registrirano partnerstvo, pred začetkom postopkov za razvezo ali razveljavitev ali prenehanje registriranega partnerstva, kot navedenega v točki 2(b) člena 2, trajala najmanj tri leta, od tega eno leto v državi članici gostiteljici […]

[…]

Pred pridobitvijo pravice do stalnega prebivališča ostaja pravica do prebivanja zadevnih oseb zavezana zahtevi, da te osebe lahko dokažejo, da so delavci ali samozaposlene osebe ali da imajo dovolj sredstev zase in za svoje družinske člane, da med njihovim prebivanjem ne bodo postali breme sistema socialne pomoči v državi članici gostiteljici in da imajo celovito zavarovalno kritje za primer bolezni v državi članici gostiteljici ali da so člani družine, že ustvarjene v državi članici gostiteljici, osebe, ki izpolnjuje te zahteve. ‚Zadostna sredstva' so opredeljena v členu 8(4).

Takšni družinski člani ohranijo svojo pravico do prebivanja izključno na osebni podlagi."

9 Člen 14 te direktive z naslovom „Ohranitev pravice do prebivanja" v odstavku 2 določa:

„Državljani Unije in njihovi družinski člani imajo pravico do prebivanja, predvideno v členih 7, 12 in 13, dokler izpolnjujejo pogoje določene v teh členih.

[…]"

Irsko pravo

10 Z uredbo v zvezi z Evropskimi skupnostmi (o prostem gibanju oseb) iz leta 2006 (European Communities (Free Movement of Persons) Regulations 2006, SI 2006, št. 656, v nadaljevanju: uredba iz leta 2006) so bile v irsko pravo prenesene določbe Direktive 2004/38.

Spori o glavni stvari in vprašanja za predhodno odločanje

Prvi spor o glavni stvari

11 K. Singh je indijski državljan, ki je na Irsko vstopil 6. februarja 2002 s študentskim vizumom in od takrat zakonito prebival v tej državi članici.

12 K. Singh je 11. novembra 2005 sklenil zakonsko zvezo z latvijsko državljansko, ki je delala in zakonito prebivala na Irskem. V tej zvezi se je 3. decembra 2007 rodil otrok, ki ima prav tako latvijsko državljanstvo.

13 Na podlagi sodbe Metock in drugi (C-127/08, EU:C:2008:449) in v skladu z določbami Direktive 2004/38 je bilo K. Singhu izdano petletno dovoljenje za prebivanje na Irskem kot zakoncu državljanke Unije, ki je v tej državi prebivala in uresničevala pravice iz Pogodbe DEU.

14 Žena K. Singha je bila v različnih službah nepretrgoma zaposlena od leta 2004 do junija 2009.

15 Leta 2009 je K. Singh na Irskem odprl in z družabnikom začel upravljati picerijo v okviru franšizne pogodbe z dne 29. maja 2009, ki je bila sklenjena za začetno obdobje 10 let. Tako je K. Singh zadovoljeval finančne potrebe družine, njegova žena pa je ostala doma in skrbela za njunega sina.

16 Zaradi zakonskih težav je žena K. Singha februarja 2010 zapustila Irsko in septembra 2010 v Latviji začela postopek za razvezo zakonske zveze. Zakonska zveza je bila razvezana z učinkom od 12. maja 2011.

17 K. Singh je po tej razvezi 14. decembra 2011 pri Minister zaprosil za ohranitev dovoljenja za prebivanje ter za izdajo dovoljenja za stalno prebivanje na Irskem na podlagi Direktive 2004/38 in nacionalnih predpisov za njen prenos, ker je bil poročen z državljanko Unije, ker je oče državljana Unije in ker izpolnjuje zahtevane zakonske pogoje, saj je zakonska zveza trajala več kot tri leta, od tega eno leto na Irskem. V tem času je bil K. Singh bodi samozaposlen bodisi zaposlen.

18 Minister je z odločbo z dne 30. aprila 2012 ti zahtevi zavrnil in navedel med drugim te razloge:

„[…] ker je [vaša bivša žena] zapustila ozemlje [Irske] leta 2010, se ne šteje več, da v tej državi članici na podlagi določb člena 6(2)(b) uredbe [iz leta 2006] uresničuje svoje pravice iz Pogodb Evropske unije, in nima več pravice do prebivanja v tej državi članici v smislu člena 6 [te uredbe]. Zato na podlagi določb navedenega člena 6(2)(b) uredbe iz leta 2006 niste […] upravičeni do pravice do prebivanja, izvedene iz pravice [vaše bivše žene].“

19 K. Singh se je zoper to odločbo pritožil z obrazložitvijo, da mu na Irskem v skladu s členom 10 uredbe iz leta 2006, s katerim je bil prenesen člen 13 Direktive 2004/38, pripada lastna pravica do prebivanja.

20 Služba za pritožbe pri Minister je z dopisom z dne 12. novembra 2012 obvestila K. Singha, da je bila njegova pritožba zavrnjena.

21 Vendar je bilo ob upoštevanju posebnega položaja K. Singha zadevni osebi v istem dopisu izdano dovoljenje, ki ga je mogoče podaljšati in ki mu je omogočilo, da izjemoma ostane na Irskem eno leto, pri čemer mu je to dovoljenje omogočalo prebivanje in delo brez dovoljenja za delo. Tako je lahko K. Singh na podlagi nacionalnega prava opravljal svojo poslovno dejavnost v tej državi članici.

Drugi spor o glavni stvari

22 D. Njume, ki je navedel, da je državljan Kameruna, je 6. januarja 2004 v Nemčiji vložil prošnjo za azil.

23 D. Njume trdi, da je januarja 2005 spoznal nemško državljanko, s katero je bil v razmerju, in je nato z njo v kraju Eslohe (Nemčija) živel približno 18 mesecev.

24 D. Njume je nezakonito vstopil na Irsko in tam 4. septembra 2006 vložil prošnjo za azil. S partnerko je 4. januarja 2007 na matičnem uradu v Corku (Irska) sklenil zakonsko zvezo.

25 Na podlagi sodbe Metock in drugi (C-127/08, EU:C:2008:449) in v skladu z določbami Direktive 2004/38 je bilo D. Njumeju 3. decembra 2008 izdano petletno dovoljenje za prebivanje na Irskem kot zakoncu državljanke Unije, ki je v tej državi prebivala in uresničevala pravice iz Pogodbe DEU. To dovoljenje je veljalo retroaktivno od 11. oktobra 2007 in je bilo izkazano z izdajo izkaznice za prebivanje.

26 D. Njume, ki si je nato našel zaposlitev, trdi, da sta z ženo živela na Irskem vse od konca leta 2006 do januarja 2011, razen v treh obdobjih po deset dni, ko sta bila v Združenem kraljestvu zaradi iskanja zaposlitve za njegovo ženo. Trdi, da je z lastnimi dohodki vzdrževal ženo med letoma 2008 in 2011.

27 Minister je bil z dopisom z dne 25. februarja 2011 obveščen, da je žena D. Njumeja v začetku leta 2011 Irsko zapustila in se vrnila v Nemčijo. D. Njume je v dopisu z dne 25. marca 2011 trdil, da je na podlagi člena 9 uredbe iz leta 2006, s katerim je bil prenesen člen 12 Direktive 2004/38, ohranil pravico do prebivanja na Irskem po odhodu državljanke Unije iz te države članice.

28 Žena D. Njumeja je 14. junija 2011 v Združenem kraljestvu vložila tožbo za razvezo zakonske zveze.

29 Minister je z dopisom z dne 12. julija 2011 obvestil D. Njumeja, da se za njegov položaj ne uporablja člen 9 uredbe iz leta 2006. D. Njume je z dopisom z dne 22. julija 2011 obvestil Minister o tej tožbi za razvezo.

30 High Court of Justice (England & Wales), Family Division (Združeno kraljestvo), je 21. decembra 2011 izdalo začasno sodbo, v kateri je bilo navedeno, da je bilo tega dne ugotovljeno, da sta D. Njume in njegova žena „v obdobju vsaj dveh let neposredno pred vložitvijo tožbe [za razvezo] nepretrgoma živela ločeno“. Sodba z dokončno odločitvijo je bila izdana 28. marca 2012.

31 Po tej razvezi je D. Njume zahteval ohranitev pravice do prebivanja na Irskem na podlagi člena 10 uredbe iz leta 2006, s katerim je bil prenesen člen 13(2) Direktive 2004/38.

32 Minister je z odločbo z dne 21. septembra 2012 D. Njumeju zavrnil to pravico do prebivanja na podlagi člena 10(2) te uredbe.

33 Z odločbo z dne 12. septembra 2013 je bilo D. Njumeju na podlagi nacionalnega prava izdano triletno dovoljenje za prebivanje na Irskem, torej do 12. septembra 2016, ki ga je mogoče podaljšati.

Tretji spor o glavni stvari

34 K. Aly, ki je egiptovski državljan, je na Irsko vstopil 14. marca 2007 s turističnim vizumom, ki mu je omogočal prebivanje v tej državi članici do 14. junija 2007. K. Aly je 12. julija 2007 v tej državi članici sklenil zakonsko zvezo z litovsko državljanko. Na podlagi uredbe iz leta 2006 mu je bilo 21. avgusta 2008 izdano dovoljenje za prebivanje z retroaktivnim učinkom od 3. februarja 2008. Veljavnost dovoljenja je bila pet let, torej do 2. februarja 2013.

35 Žena K. Alyja je bila na Irskem zaposlena od 1. maja 2004 do januarja 2009, ko je zaradi upočasnitve gospodarske rasti izgubila zaposlitev. Do junija 2009 je prejemala nadomestilo za brezposelnost. Ko je iskala zaposlitev, sta se zakonca Aly preživljala s prejemki K. Alyja. Marca 2011 je žena odšla v Združeno kraljestvo, kjer je dobila kratkotrajno zaposlitev.

36 K. Aly je z dopisom z dne 14. avgusta 2012 obvestil Irish Naturalisation and Immigration Service (irski urad za naturalizacijo in priseljevanje, v nadaljevanju: INIS), da sta z ženo v šestih mesecih po tem, ko se je ona zaradi zaposlitve preselila v London (Združeno kraljestvo), začela živeti ločeno. Žena je želela ostati v Londonu, K. Aly pa tam ni želel živeti.

37 INIS je z dopisom z dne 3. oktobra 2012 obvestil K. Alyja, da namerava preklicati njegovo dovoljenje za prebivanje na Irskem, in ga pozval, naj se o tem izreče.

38 K. Aly je z dopisom z dne 15. oktobra 2012 obvestil INIS, da se je v Litvi začel postopek za razvezo zakonske zveze in da bo kmalu izdana sodba. Navedel je, da ima na podlagi člena 13 Direktive 2004/38 pravico do prebivanja na Irskem.

39 INIS je z odločbo z dne 12. novembra 2012 (v nadaljevanju: sporna odločba) preklical dovoljenje za prebivanje K. Alyja na Irskem. V tej odločbi je bilo med drugim navedeno:

„Poleg tega je treba navesti, da je [vaša žena] zapustila območje države in že dlje časa tam ni več uresničevala pravic iz Pogodb Evropske unije v skladu s členom 6(2) [uredbe iz leta 2006]. Obveščamo vas, da zato razlogi, zaradi katerih smo vam izdali dovoljenje za prebivanje, niso več podani, saj vaša izvedena pravica na podlagi določb [uredbe iz leta 2006] ne obstaja več, odkar je vaša žena, državljanka Unije, prenehala na ozemlju države uresničevati pravice iz Pogodb Evropske unije. Člen 10(2) [uredbe iz leta 2006] se nanaša na ohranitev pravice do prebivanja na samostojni in osebni podlagi v primeru razveze, ker pa niste razvezani in ker je vaša pravica do prebivanja na Irskem prenehala, ker je [vaša žena] prenehala na Irskem uresničevati pravice iz Pogodb Unije, niste upravičeni do ohranitve te pravice.“

40 Po vročitvi sporne odločbe se je K. Aly, kot mu je bilo naloženo, zglasil pri pristojnem nacionalnem organu za priseljevanje, kjer je uradnik uničil njegovo izkaznico za prebivanje. Ta uradnik je tudi obvestil delodajalca K. Alyja, da bi se slednjemu preprečilo opravljati delo.

41 High Court je 10. decembra 2012 dovolilo, da K. Aly vloži zahtevo za sodni nadzor sporne odločbe.

42 Na podlagi tega je bilo K. Alyju z odločbo z dne 17. decembra 2012 izdano začasno delovno dovoljenje in dovoljenje za začasno prebivanje na irskem ozemlju.

43 Litovski organi so zadevnima osebama 12. marca 2013 izdali potrdilo o razvezi.

44 Glede na to je High Court v treh postopkih v glavni stvari prekinilo odločanje in Sodišču v predhodno odločanje predložilo ta vprašanja:

„1. Ali v primeru, da se zakonska zveza med osebo, ki je državljan EU, in osebo, ki ni državljan EU, konča z razvezo, potem ko državljan EU zapusti državo članico gostiteljico, v kateri je izvrševal pravice po pravu EU, in v primeru, da se uporabita člena 7 in 13(2), prvi pododstavek, točka (a), Direktive Sveta 2004/38/ES, oseba, ki ni državljan EU, po tem ohrani pravico do prebivanja v državi članici gostiteljici? Če je odgovor nikalen, ali ima oseba, ki ni državljan EU, pravico do prebivanja v državi članici gostiteljici v obdobju pred razvezo in po odhodu državljana EU iz države članice gostiteljice?

2. Ali so zahteve iz člena 7(1)(b) Direktive 2004/38/ES izpolnjene, kadar zakonec, ki je državljan EU, zatrjuje, da ima zadostna sredstva v smislu člena 8(4) Direktive, ki delno temeljijo na sredstvih zakonca, ki ni državljan EU?

3. Če je odgovor na drugo vprašanje nikalen, ali imajo osebe kot tožeče stranke na podlagi prava EU (razen Direktive) pravico delati v državi članici gostiteljici, da bi delno ali v celoti zagotovile ‚zadostna sredstva' za namene člena 7 Direktive?"

Vprašanja za predhodno odločanje

Uvodna pojasnila

45 Obravnavana zadeva se nanaša na tri državljane tretjih držav, ki so po poroki z državljankami Unije, ki so prebivale in delale na Irskem, na podlagi člena 7(2) Direktive 2004/38 pridobili pravico do prebivanja v tej državi članici za obdobje od treh mesecev do pet let kot zakonci, ki spremljajo ali so se pridružili državljanu Unije v državi članici gostiteljici.

46 V teh treh sporih o glavni stvari ni sporno, da je zakonec, državljan Unije, pred iztekom tega obdobja zapustil irsko ozemlje zaradi prebivanja v drugi državi članici, zakonec, ki je državljan tretje države, pa je ostal na Irskem.

47 Prav tako ni sporno, da so malo po odhodu zakonci, državljani Unije, vložili zahtevke za razvezo zakonske zveze, na podlagi katerih so bile izdane sodne odločbe, s katerimi je bila razglašena razveza zakonskih zvez med temi državljani Unije in zadevnimi državljani tretjih držav.

Prvo vprašanje

48 Predložitveno sodišče s prvim vprašanjem v bistvu sprašuje, ali je treba člen 13(2) Direktive 2004/38 razlagati tako, da lahko državljan tretje države, ki se je razvezal od državljana Unije in katerega zakonska zveza je pred začetkom postopka za razvezo trajala najmanj tri leta, od tega najmanj eno leto v državi članici gostiteljici, na podlagi te določbe ohrani pravico do prebivanja v tej državi članici, če je zakonec, državljan Unije, zapustil to državo članico pred razvezo.

49 Zato je treba natančneje pojasniti, kateri pogoji so zahtevani za uporabo člena 13(2), prvi pododstavek, točka (a), Direktive 2004/38 in zlasti, ali mora zakonec – ki je državljan Unije – državljana tretje države prebivati v državi članici gostiteljici v skladu s členom 7(1) te direktive do razveze zakonske zveze, da bi se lahko ta državljan tretje države skliceval na člen 13(2) te direktive.

50 V zvezi s pravico do prebivanja državljanov tretjih držav, ki so družinski člani državljana Unije, v državi članici gostiteljici je treba najprej opozoriti na ustaljeno sodno prakso Sodišča, v skladu s katero pravice, ki so državljanom tretjih držav podeljene z Direktivo 2004/38, niso neodvisne pravice teh državljanov, ampak pravice, izvedene iz tega, da državljan Unije uresničuje pravico do prostega gibanja. Namen in upravičenost teh izvedenih pravic temeljita na ugotovitvi, da bi lahko zavrnitev priznanja takih pravic posegla v svobodo gibanja državljana Unije s tem, da bi ga odvrnila od uresničevanja pravic do vstopa in prebivanja v državi članici gostiteljici (glej v tem smislu sodbo O. in B., C-456/12, EU:C:2014:135, točki 36 in 45 ter navedena sodna praksa).

51 Prav tako je treba spomniti, da pravice do vstopa in prebivanja v državi članici na podlagi Direktive 2004/38 nimajo vsi državljani tretjih držav, temveč le tisti, ki so v smislu člena 2(2) te direktive „družinski člani“ državljana Unije, ki je s tem, da se je naselil v drugi državi članici kot tisti, katere državljan je, uresničeval pravico do prostega gibanja (sodba Iida, C-40/11, EU:C:2012:691, točka 51 in navedena sodna praksa).

52 Poleg tega je s členom 3(1) navedene direktive zahtevano, da družinski član državljana Unije, ki se preseli v drugo državo članico od tiste, katere državljanstvo ima ali v njej prebiva, tega spremlja ali se mu pridruži, da lahko zanj veljajo ugodnosti iz te direktive (glej sodbo Iida, C-40/11, EU:C:2012:691, točka 61).

53 Tudi s členom 7 Direktive 2004/38, ki se nanaša na pravico do prebivanja za več kot tri mesece, se zahteva, da družinski člani državljana Unije, ki niso državljani države članice, zato da bi v državi članici gostiteljici pridobili pravico do prebivanja, tega v tej državi „spremljajo“ ali se mu „pridružijo“ (sodba Metock in drugi, C-127/08, EU:C:2008:449, točka 86).

54 Iz sodne prakse Sodišča je razvidno, da je treba pogoj, po katerem mora državljan tretje države spremljati državljana Unije ali se mu pridružiti, razumeti tako, da se ne nanaša na obveznost zakoncev, da živita skupaj, ampak na obveznost, da oba živita v državi članici, v kateri zakonec, državljan Unije, uresničuje svojo pravico do prostega gibanja (glej v tem smislu sodbo Ogieriakhi, C-244/13, EU:C:2014:2068, točka 39).

55 Tako lahko državljani tretjih držav, ki so družinski člani državljana Unije, uveljavljajo pravico do prebivanja iz Direktive 2004/38 samo v državi članici gostiteljici, v kateri prebiva ta državljan, ne pa v drugi državi članici (glej v tem smislu sodbo Iida, C-40/11, EU:C:2012:691, točki 63 in 64).

56 Poleg tega je s členom 7(2) Direktive 2004/38 družinskim članom državljana Unije, ki niso državljani države članice in ki spremljajo tega državljana Unije v državi članici gostiteljici ali so se mu tam pridružili, priznana pravica do prebivanja v tej državi članici za več kot tri mesece pod pogojem, da ta državljan Unije sam izpolnjuje pogoje iz člena 7(1)(a), (b) ali (c) te direktive.

57 Nazadnje, na podlagi člena 14(2) Direktive 2004/38 se pravica družinskih članov državljana Unije do prebivanja na ozemlju države članice gostiteljice na podlagi člena 7(2) te direktive ohrani samo, dokler izpolnjujejo pogoje iz te določbe.

58 Iz tega je razvidno, da kadar državljan Unije v položaju, ki je v enak položaju zakoncev tožečih strank v postopkih v glavni stvari, zapusti državo članico gostiteljico in se naseli v drugi državi članici ali tretji državi, zakonec tega državljana Unije, ki je državljan tretje države, ne izpolnjuje več pogojev za pravico do prebivanja v državi članici gostiteljici na podlagi člena 7(2) Direktive 2004/38. Vendar je treba preveriti, ali se lahko – in pod katerimi pogoji – ta državljan sklicuje na pravico do prebivanja na podlagi člena 13(2), prvi pododstavek, točka (a), Direktive 2004/38, če je po odhodu državljana Unije prišlo do razveze.

59 Na podlagi člena 13(2), prvi pododstavek, točka (a), Direktive 2004/38 posledica razveze ni izguba pravice do prebivanja družinskih članov državljana Unije, ki niso državljani države članice, „kadar [je] zakonska zveza […] pred začetkom postopkov za razvezo […] trajala najmanj tri leta, od tega eno leto v državi članici gostiteljici […]“.

60 Ta določba tako ustreza namenu iz uvodne izjave 15 te direktive, ki je zagotoviti, da so družinski člani pravno zaščiteni v primeru smrti državljana Unije, razveze, razveljavitve zakonske zveze ali prenehanja registriranega partnerstva, tako da se v zvezi s tem sprejmejo ukrepi, s katerimi se zagotovi, da v takih okoliščinah družinski člani, ki že prebivajo na ozemlju države članice gostiteljice, ohranijo pravico do prebivanja izključno na osebni podlagi.

61 Sklicevanje v tej določbi, po eni strani, na „državo članico gostiteljico“, ki je v členu 2, točka 3, Direktive 2004/38 opredeljena le v zvezi z uresničevanjem pravice državljana Unije do prostega gibanja in prebivanja, in po drugi strani na „začetek postopkov za razvezo“ nujno pomeni, da lahko zakonec državljana Unije, ki je državljan tretje države, pravico do prebivanja ohrani le na podlagi člena 13(2), prvi pododstavek, točka (a), Direktive 2004/38, če je država članica, v kateri prebiva ta državljan, „država članica gostiteljica“ v smislu člena 2, točka 3, Direktive 2004/38 ob začetku postopka za razvezo.

62 Vendar ne gre za tak primer, če pred začetkom takega postopka državljan Unije zapusti državo članico, v kateri prebiva njegov zakonec, zato da bi se preselil v drugo državo članico ali tretjo državo. V tem primeru namreč izvedena pravica državljana tretje države do prebivanja na podlagi člena 7(2) Direktive 2004/38 preneha ob odhodu državljana Unije in je zato na podlagi člena 13(2), prvi pododstavek, točka (a), te direktive ni več mogoče ohraniti.

63 Iz tega je razvidno, da če je državljan tretje države, zakonec državljana Unije, ob začetku postopka za razvezo imel pravico do prebivanja na podlagi člena 7(2) Direktive 2004/38, se ta pravica ohrani na podlagi člena 13(2), prvi pododstavek, točka (a), te direktive med postopkom za razvezo in po razglasitvi razveze, če so izpolnjeni pogoji iz člena 13(2), drugi pododstavek, navedene direktive.

64 Pri tem so v treh sporih o glavni stvari zakonci – ki so državljani Unije – zadevnih državljanov tretjih držav zapustili državo članico gostiteljico in se preselili v drugo državo članico celo pred začetkom postopka za razvezo.

65 Iz točke 58 te sodbe je razvidno, da po odhodu zakonca, ki je državljan Unije, zakonec, ki je državljan tretje države, ne izpolnjuje več pogojev za pravico do prebivanja v državi članici gostiteljici na podlagi člena 7(2) Direktive 2004/38.

66 Zato je treba ugotoviti, da mora zakonec – ki je državljan Unije – državljana tretje države v skladu s členom 7(1) Direktive 2004/38 prebivati v državi članici gostiteljici do začetka postopka za razvezo, da bi se lahko ta državljan tretje države skliceval na ohranitev svoje pravice do prebivanja v tej državi članici na podlagi člena 13(2) te direktive.

67 Iz tega sledi, kot je v točki 27 sklepnih predlogov navedla generalna pravobranilka, da v okoliščinah, kot so te v postopku v glavni stvari, zakonec, ki je državljan tretje države in ostane v državi članici gostiteljici, že z odhodom zakonca, državljana Unije, izgubi pravico do prebivanja. Zaradi kasnejše vložitve zahtevka za razvezo te pravice ne more ponovno pridobiti, ker je v členu 13 Direktive 2004/38 omenjena samo „ohranitev“ obstoječe pravice do prebivanja.

68 To pa ne pomeni, da državljanu tretje države v okoliščinah, kot so te v postopku v glavni stvari, ni mogoče dovoliti, tako kot v obravnavani zadevi, da na podlagi nacionalnega prava, ki lahko zagotavlja širše varstvo, še naprej prebiva v zadevni državi članici (glej v tem smislu sodbo Melloni, C-399/11, EU:C:2013:107, točka 60).

69 Poteg tega so v treh sporih o glavni stvari tožeče stranke po razvezi na podlagi nacionalnega prava pridobile začasno dovoljenje za prebivanje in delo na Irskem, na podlagi katerega so lahko še naprej zakonito prebivale v tej državi članici, pri čemer je bilo to dovoljenje načeloma mogoče podaljšati, kot je razvidno iz predložitvene odločbe.

70 Glede na zgoraj navedeno je treba na prvo vprašanje odgovoriti, da je treba člen 13(2) Direktive 2004/38 razlagati tako, da državljan tretje države, ki se je razvezal od državljana Unije in katerega zakonska zveza je pred začetkom postopka za razvezo trajala najmanj tri leta, od tega najmanj eno leto v državi članici gostiteljici, ne more ohraniti pravice do prebivanja v tej državi članici na podlagi te določbe, če je zakonec, državljan Unije, zapustil navedeno državo članico pred začetkom postopka za razvezo.

Drugo vprašanje

71 Predložitveno sodišče z drugim vprašanjem v bistvu sprašuje, ali je treba člen 7(1)(b) Direktive 2004/38 razlagati tako, da ima državljan Unije dovolj sredstev zase in za svoje družinske člane, da med svojim prebivanjem ne bodo postali breme sistema socialne pomoči v državi članici gostiteljici, tudi kadar ta sredstva delno izvirajo iz sredstev zakonca, ki je državljan tretje države.

72 Iz predložitvene odločbe je razvidno, da je bilo v treh sporih o glavni stvari ugotovljeno, da pred odhodom zakonca, ki je državljan Unije, iz države članice gostiteljice v nekem obdobju ta v tej državi članici ni delal, tako da je zakonec, ki je državljan tretje države, z dohodki, ki jih je prejel iz zaposlitve, ki jo je opravljal v tej državi članici, vzdrževal družino.

73 Iz člena 7(1)(b) in (2) Direktive 2004/38 je razvidno, da imajo družinski člani državljana Unije, ki prebiva na ozemlju druge države članice in ni zaposlen ali samozaposlen, ne glede na državljanstvo pravico spremljati tega državljana ali se mu pridružiti, če ima ta zase in za svoje družinske člane dovolj sredstev in celovito zavarovalno kritje za primer bolezni v državi članici gostiteljici (sodba Ibrahim in Secretary of State for the Home Department, C-310/08, EU:C:2010:80, točka 28).

74 Sodišče je že razsodilo, da je treba izraz „imajo“ dovolj sredstev iz te določbe razlagati tako, da zadostuje, da državljani Unije ta sredstva imajo, ne da bi ta določba vsebovala kakršno koli zahtevo o njihovem izvoru, saj lahko ta sredstva med drugim zagotavlja državljan tretje države (glej sodbo Alokpa in Moudoulou, C-86/12, EU:C:2013:645, točka 27 in navedena sodna praksa).

75 Kot je namreč prav tako že razsodilo Sodišče, bi razlaga pogoja zadostnosti sredstev v smislu, da bi morala zadevna oseba sama imeti ta sredstva, ne da bi se imela možnost glede tega sklicevati na sredstva družinskega člana, ki jo spremlja, temu pogoju, kot je oblikovan v Direktivi 2004/38, dodala zahtevo v zvezi z izvorom sredstev, ki bi pomenila nesorazmerno poseganje v uresničevanje temeljne pravice do prostega gibanja in prebivanja iz člena 21 PDEU, ker ni nujna za dosego zastavljenega cilja, in sicer varstva javnih financ držav članic (glej v tem smislu sodbo Zhu in Chen, C-200/02, EU:C:2004:639, točka 33).

76 Iz tega sledi, da to, da en del sredstev, ki jih ima na voljo državljan Unije, izhaja iz sredstev, ki jih zakonec, ki je državljan tretje države, prejema iz zaposlitve, ki jo opravlja v državi članici gostiteljici, ni ovira, da bi pogoj v zvezi z zadostnostjo sredstev iz člena 7(1)(b) Direktive 2004/38 šteli za izpolnjen.

77 Glede na zgoraj navedeno je treba na drugo vprašanje odgovoriti, da je treba člen 7(1)(b) Direktive 2004/38 razlagati tako, da ima državljan Unije dovolj sredstev zase in za svoje družinske člane, da med prebivanjem ne bodo postali breme sistema socialne pomoči v državi članici gostiteljici, tudi če ta sredstva delno izvirajo iz sredstev njegovega zakonca, ki je državljan tretje države.

Tretje vprašanje

78 Glede na odgovor na drugo vprašanje na tretje ni treba odgovoriti.

Stroški

79 Ker je ta postopek za stranke v postopkih v glavni stvari ena od stopenj v postopkih pred predložitvenim sodiščem, to odloči o stroških. Stroški, priglašeni za predložitev stališč Sodišču, ki niso stroški omenjenih strank, se ne povrnejo.

Iz teh razlogov je Sodišče (veliki senat) razsodilo:

1. **Člen 13(2) Direktive Evropskega parlamenta in Sveta 2004/38/ES z dne 29. aprila 2004 o pravici državljanov Unije in njihovih družinskih članov do prostega gibanja in prebivanja na ozemlju držav članic, ki spreminja Uredbo (EGS) št. 1612/68 in razveljavlja Direktive 64/221/EGS, 68/360/EGS, 72/194/EGS, 73/148/EGS, 75/34/EGS, 75/35/EGS, 90/364/EGS, 90/365/EGS in 93/96/EEC je treba razlagati tako, da državljan tretje države, ki se je razvezal od državljana Unije in katerega zakonska zveza je pred začetkom postopka za razvezo trajala najmanj tri leta, od tega najmanj eno leto v državi članici gostiteljici, ne more ohraniti pravice do prebivanja v tej državi članici na podlagi te določbe, če je zakonec, državljan Unije, zapustil navedeno državo članico pred začetkom postopka za razvezo.**

2. **Člen 7(1)(b) Direktive 2004/38 je treba razlagati tako, da ima državljan Unije dovolj sredstev zase in za svoje družinske člane, da med svojim prebivanjem ne bodo postali breme sistema socialne pomoči v državi članici gostiteljici, tudi če navedena sredstva delno izvirajo iz sredstev njegovega zakonca, ki je državljan tretje države.**

Podpisi